

Take More of Your Medicine

פרק לד

מיחושים — מקצת חולי

א. כל הכאבים הקלים, כגון כאב־שיניים, כאב־גרון, כאב־ראש, וכן נזלת ושיעול, דינם נכלל בפרק הזה (א), וכפי שיבואר להלן. ובדינים אלה אין הבדל בין שבת לבין יו"ט (ב), ולענין יו"ט שני של גלויות — ראה לעיל פרק לא סעיף כח.

ב. בכל הכאבים יש להבדיל בין כאב קל ובין כאב חזק יותר הגורם לכואבו שישכב או המחליש את כל גופו (ג), וסיווגם תלוי במזגו של כל אחד ואחד (ד).

ג. הכואב כאב קל אסור לו (ה) לקחת (ו) שום תרופה (ז), כגון גלולות או טיפות, וכן אסור לו לגרגר * (ח). והכואב כאב חזק יותר ובעטיו הוא שוכב או נחלש כל גופו (י), כגון כאב־ראש חזק (יא) (וראה להלן סעיף ו ו־טז), הרי יש לו דין של חולה שאין בו סכנה, ומותר לו לקחת תרופות (יב), וראה לעיל פרק לג סעיף ד.

ד. אף כי נאמר בסעיף הקודם שהכואב כאב קל אסור לו לקחת שום תרופה, הרי מותר לו לאכול מאכל בריאים (יג) שעשוי לרפאותו (יד), ולכן, החש בגרונו, מותר לו לאכול דבש, או לשתות חלב מעורב בדבש, וכן מותר לו למצוץ סוכריות (רגילות), ולא המכילות כל סם רפואה (טו), מותר לו לאכול לימון או לסחטו על־גבי סוכר ולאוכלו (טז), ואף למצוץ בפיו את הלימון (יז), והצירוד — מותר לו לגמוע ביצה חיה וכדו' (יח). הסובל מצרבת, מותר לו לבלוע כל מאכל שמן, כגון חמאה, חלב וביצה (יט), אבל אסור לו לשתות תמיסת סודה (כ), ובשעת הדחק יש לסמוך על המקילים לשתות תמיסת־סודה (כא), אם אמנם הוכנה מבעוד יום (כב) (ויכסנה עד שעת השימוש, כדי לא להפיג את הטעם).

ה. אם כי הכואב כאב קל אסור לו לקחת שום תרופה בשבת, וכדלעיל סעיף ג, הרי איסורו אינו אלא אם לוקחה בדרך הרגילה בימות החול, אבל מותר לערבב מבעוד יום טיפות תרופה במים או במשקה אחר ולשתותם בשבת (כג), וכן מותר להמיס מבעוד יום גלולות בתוך מים או משקה אחר ולשתותם * כל תרופה שאסור לקחתה, הרי היא מוקצה ואסור לטלטלה, גם אם טעמה אינו מר (ט).

בשבת (כד), ודבר זה התירו הואיל ואין רגילים לקחת את התרופה הזאת בצורה זו והוא הכין אותה מבעוד יום, ובלבד שלא יהא ניכר לאחרים ששותה את המשקה הזה לרפואה (כה). אבל אין היתר לערבב טיפות תרופה במשקה או להמיס גלולות במשקה בשבת עצמה ולשתותו בו ביום (כו).

ואם רגיל הוא גם בימות החול לערבב טיפות תרופה במשקה ולשתותו לשם רפואה — אסור לו לשתותו בשבת, גם אם הכין את הכל מבעוד יום (כז).

ו. החש בראשו, והוא מתחזק והולך ככריא, וגם אין לו חום למעלה מהרגיל אצלו (כח) — אסור לו לקחת כל תרופה (כט), ואם מרגיש שאינו יכול לעמוד על רגליו, או שיש לו חום למעלה מהרגיל — הרי דינו כדין חולה שאין בו סכנה ומותר לו לקחת תרופות (ל), וכמבואר לעיל פרק לג סעיף ד, וראה להלן סעיף טז.

ז. מי שחש בשיניו במעט, אל יקח כל כדור להרגעת הכאב (זא), אבל מותר לו לשתות משקה חריף שדרך בני אדם בריאים לשתותו, כמו ברנדי או יין־שרף (זב), ויקפיד לגמוע את המשקה בבת אחת, ולא לשטוף בו את הפה ושוב להפליטו (זג), ואפילו להשהותו בפיו ולבלוע אותו לאחר זמן אסור (זד).
ואם הוא סובל מכאב־שיניים עד שמצטער הרבה ונחלש כל גופו (זה), מותר לו לקחת תרופה להרגעת הכאב, ובשעת הצורך גם מותר לומר לנכרי לעקור את השן (זו).
ואם קיים חשש סכנה, מחמת ריבוי המוגלה וכדו', יתייעץ מיד ברופא כדת מה לעשות (זי).

ח. הכואב כאב קל בעיניים, אל לו לעשות שום טיפול לרפואה (חא). במקרה של כאב־עיניים חזק יותר או במקרה של דלקת־עיניים מותר ליתן טיפות בעיניים (חב), וכן מותר לשים משחה בתוך העין (מתוך שפופרת או באמצעות מקל) (חג). ומותר להמיס גבישי בור (חד) במים רתוחים, אפילו אם חמים הם (וטוב להמנע מעירוי מים מכלי ראשון על גבישי הבור, אלא יתן את הגבישים בתוך מים שנמצאים בכלי שני) (הא), ולנקות בהם את העיניים. אבל אסור להשתמש לצורך זה בצמר־גפן, משום איסור סחיטה (הב), ואפילו לקחת את צמר־הגפן במלקט — אסור (הג). ומותר להכניס את מִי־הבור בתוך כוסית המיוחדת לרחוץ את העיניים, וכן יש מקום להקל לשרות במִי־הבור קצה של מטלית, ובלבד שתהא נקיה לגמרי, ולשימה על העין (הה), אבל אסור לסחוט את המטלית בכל אופן (לענין טיפול ממושך בעיניים, ראה להלן סעיף יז).

מחלות־עיניים רציניות הריהן בגדר פיקוח־נפש (חו).

ט. החש באוזנו, מותר לו ליתן בה צמר־גפן, ואין בזה משום איסור רפואה (חז), ואסור לעשות פתילה בשבת מצמר־גפן (חח) ולהכניסה לתוך האוזן, אבל אם דוחס את צמר־הגפן כמות שהוא לתוך האוזן — לית לן בה (טט). כל שאר הדינים — דינם כנזכר לעיל סעיף ה.
ולענין היציאה למקום שאין בו עירוב כשצמר־גפן תחוב באוזנו — ראה לעיל פרק יח סעיף כ.
ולענין בדיקת האוזן על ידי רופא במכשיר חשמלי אם יש חשש סכנה — ראה להלן פרק מ סעיף כו ו־לב ובהערה עא.

י. הסובל מנזלת או שיעול אסור לו לעשות שום טיפול לרפואה (יג), כגון להשתמש בטיפות־אף, לנשום אדים (אם ניכר שעושה כן לרפואתו) (יד) ולהשתמש באינהלר^ג, מכיון שטיפול זה עשוי לרפאותו לפי שעה (יב), אולם אם מיחושים אלה הם חזקים עד שחש בכל גופו או שנאלץ לשכב, מותר לו לקחת טיפות־אף ושאר תרופות (יז).

יא. החש בבטנו, מותר לו (אחרי התייעצות עם רופא) לשים על הבטן כלי שהיו בו מים חמים והכלי עדיין חם (יח) או מגבת יבשה שנתחממה, אפילו בשבת (יח), סמוך לאש (יט), אבל אסור לו להשתמש, לצורך רפואתו, בבקבוק־חם המכיל מים חמים (יח), וכן אסור לו לקחת תרופות משלשלות (יח), כגון שמן־קיק, מלח אנגלי, לקסאטיב, וכן אסור לו לאכול כדורי־פחם ואסור לו לעשות חוקן (יט) במים שמעורב בהם סבון או כל סם רפואה אחר (ס).
ברם, מי שרגיל לחמם מיטתו בבקבוק־חם גם כשהוא בריא, או אפילו הוא בעצמו אינו רגיל אבל אנשים אחרים במקומו רגילים בכך, מותר לו להניחו במיטתו, או אפילו על בטנו, גם כשחש בבטנו, והוא שלא יהא ניכר לכל שכוונתו לרפואה (סא).

הסובל מכאב־בטן חזק יותר (ובעטיו הוא שוכב או נחלש כל גופו), מותר בכל הדברים המוזכרים (טו) לעיל (ג).

והסובל מכאב־בטן חזק ביותר ומעורר חשש למחלה מסוכנת, מותר לחלל עליו את השבת, להזמין אליו את הרופא או להעבירו לחדר־המיון בבית־החולים (טז), וכדלעיל פרק לב סעיף יא (ג).

ובדבר השימוש בכר־חשמלי או שמיכה חשמלית — ראה להלן פרק לח סעיף ז.

ובדבר חימום המים ביו"ט לצורך מילוי בקבוק־חם, ראה פרק לג סעיף כו.

יב. הסובל מגירויים קלים בעור (כגון בידים או ברגלים), מותר לו לסוך בשמן (סה), אבל לא במשחה (סו). אולם אם נקלף העור מחמת הגירויים, אסור לסוך גם בשמן (סז). אבל מותר לשפוך שמן על הגוף שלא במקום הקילוף, על מנת שהשמן יזל למקום הקילוף (סח).

המרבה להזיע, מותר לו לפזר אבקת־טאלק פשוטה (שאינן בה תוספת פורמאלין וכדו') באותם המקומות שבהם הוא מרבה להזיע (שכן פעולת הטאלק היא לספוג לתוכה את הזיעה ולא לרפא) (טט).

יג. הסובל משפתיים יבשות או סדוקות, אסור לו למרוח אותן בשפתון או בכל חומר אחר, מכיון שיש בכך משום איסור ממרח (ע). וגם לא ימשח עליהן שמן (עא), והוא הדין לגבי מי שנתייבשו ידיו או נסדקו.

יד. חולה שגרונ, אסור לרחוץ בחמי־טבריה בשבת וביו"ט (עב).

פו. מותר לענוד בשבת שרשרת בריאות (נגד כאבים רומאטיים) (עג), ומותר לצאת בה לרשות הרבים גם במקום שאין בו עירוב (עד).

פז. הכואב כאב קל, אסור לו לקחת שום תרופה, וכמבואר לעיל סעיף ג. אולם אם קיים חשש, שאם לא יקח תרופות — יגבר הכאב והוא יחלה, כך שישתנה דינו לדין חולה שאין בו סכנה, כגון החשש בראשו וקיימת אצלו נטייה למיגרניה (עיין לעיל פרק לג סעיף א (ג)), מותר לו לקחת תרופות (עה).

יז. מי שחייב על־פי פקודת הרופא לקחת תרופות במשך כמה ימים רצופים, ושבת ביניהם, יש המקילין לו לקחתן גם בשבת (עו). וכן מותר אדם להמשיך באכילת תרופות, גם אחרי שנתרפא, כדי שלא יחלה עוד (עז).

יח. אין לקחת בשבת שום תכשירי חיסון למניעת כאבים או מקצת חולי (עח), ויש המקילין כאשר צריך לקחתם במשך כמה ימים רצופים, ובתוכם שבת (עט). ואם קיים חשש שיחלה כל הגוף, מותר לו לקחתם לכל הדעות (פ).

יט. אשה אשר צריכה לקחת תרופות במשך כמה ימים רצופים, לאפשר לה להיכנס להריון (פא), או למנוע הריון (במקרה שעצם השימוש בתרופות אלה למניעת הריון מותר, על פי היתר מיוחד ממורה הוראה מוסמך) (פב), מותר לה לעשות כן מבלי להפסיק בשבת.

כ. אסור לאדם לקחת ויטאמינים או שמן דגים (פג) בשבת, אפילו אם הוא רגיל לקחתם מדי יום ביומו, אלא אם כן הוא חולה, אף שאין בו סכנה (פד). אולם במקומות שבהם רגילים לקחת ויטאמינים בכל ארוחה, יש מקילים לקחתם גם בשבת (פה), ויש מחמירים מלקחתם אלא אם כן הויטאמינים באים כתחליף למזון מסויים (פו).

כא. שיכור, אסור לעשות לו אינפוזיה של מי-סוכר (י9), וכן אסור לו לקחת תרופה כדי להקיא את יינו (י9), אבל מותר לו לשתות קפה שחור חזק (בלי סוכר) (י9) (וראה לעיל פרק א סעיפים מט ו-נה לענין אופן הכנתו), וגם מותר לו להכניס אצבעו לתוך גרונו כדי להקיא (צ).

כב. אין להתעמל בשבת (צ), וגם אין לעשות תרגילים בכלי קפיצי לשם חיוק שרירי הגוף (צ). אבל מותר לעשות תרגילים פשוטים ביד, גם אם עושה כן כדי לסלק את הכאבים או למעטם (ג).

כג. אין לעסוק בשבת בריפוי בעיסוק (פיזיותרפיה) (ד), אלא אם כן הוא נמצא במצב של חולה שאין בו סכנה, וכדלעיל סעיף ג.

כד. גלגל-גומי שיושבים עליו וכדו', מותר לנפחו בשבת גם במשאבה המיוחדת לכך (ה), ואל ינפחו אלא אם כן כבר השתמשו בו פעם (צ).

כה. מותר להריח טבק-הרחה, גם אם עושה כן לרפואתו (צ), וכן מותר ללעוס טבק-לעיסה (צ).

כו. בענין היציאה למקום שאין עירוב ומקל בידו למי שאינו יכול ללכת בלי מקל — ראה לעיל פרק יח סעיף יג.

כז. נכה, ר"ל, שאינו יכול ללכת בכוחות עצמו ויש צורך להסיעו בעגלתו, כי אז — אם יש עירוב במקום, מותר להסיעו (ט). אבל יזהר מאד שלא להפעיל את המנוע החשמלי המחובר לעגלה, כי אין לדבר הזה כל היתר, אין עירוב במקום, אבל גם אינו רשות-הרבים גמורה, וכדלעיל פרק יז סעיף ג, מותר להסיעו בשבת על-ידי נכרי לבית-הכנסת או לצורך כל מצוה אחרת (ק). ואם יכול הנכה לסובב בעצמו את גלגלי העגלה, מותר לומר לנכרי, אף ברשות-הרבים גמורה, להסיעו בעגלה, ובתנאי שהעגלה תנוע על-ידי שניהם ביחד, דהיינו שהנכרי יסיע את העגלה ובו בזמן יסובב היהודי את הגלגלים (ק).

יהודי לא יסיע את הנכה בעגלתו, אף במקום שאינו רשות-הרבים גמורה (ק). ואילו הנכה בעצמו מותר לסובב את הגלגלים במקום שאינו רשות-הרבים גמורה (ק).

כל שמותר נכרי להסיע את העגלה במקום שאין עירוב, או אפילו החולה בעצמו מותר להסיעה, יוציאו מן העגלה כל דבר שאינו צורך הישיבה בעגלה (אבל הכר שיושב עליו, הרי הוא טפל ליושב בה ומותר להוציאו בעגלה) (ק). וגם לא יחזיק הנכה כל דבר בכיסו.

ביו"ט מותר להסיע את הנכה בעגלתו, גם במקום שאין בו עירוב, וגם ברשות-הרבים גמורה (ק).

כח. מכשיר-שמיעה חשמלי לכבדי שמיעה (ק), מותר להם להשתמש בו בשבת, ובתנאי שהמכשיר יהיה מופעל מבעוד יום, ומותר לשנות בשבת את עוצמת המכשיר, אם אמנם לא יתאדם על-ידי כך כל חוט בתוך המכשיר, וגם לא ישחיר כל חוט עם החלשת הזרם (ק). וטוב לברר מבעוד יום את המציאות במכשיר זה אצל מומחה הבקי בענינים אלה.

ל. מכשיר-קיבוע מותר לנועלו בשבת (ק), מותר לסוּגרו באמצעות פסים שהצדדים המחוספסים שלהם מתהדקים זה בזה מאליהם (ק), ואף מותר לצאת בו לרשות-הרבים (ק).

לא. אסור לקחת תרופות בשבת להפגת השינה ממנו (ק), ובענין כדורי שינה — ראה לעיל פרק לג סעיף טז.

Chapter 34

Slight Indispositions, Minor Ailments and Disabilities

1. a. Included in this chapter are the laws relating to minor complaints, such as
 - 1) a toothache,
 - 2) a sore throat,
 - 3) a headache
 - 4) colds and
 - 5) coughs.
- b. As far as these laws are concerned, there is no difference between Shabbath and Yom Toy.
- c. For the specific case of yom toy sheini shel galuyoth, however, see Chapter 31, paragraph 28.

2. a. One must distinguish between
 - 1) slight pains and
 - 2) more severe pains, as a result of which one
 - a) has to go to bed or
 - b) feels weak all over.
- b. Whether a pain is classified as slight or severe depends on the reaction of the person who is suffering.

3. a. 1) A person who is suffering merely from a slight pain is forbidden to take any medication* (except as mentioned in paragraphs 4 and 5 below).
- 2) For example, he may not
 - a) take pills,
 - b) have drops administered or
 - c) gargle.
- b. 1) A person who is suffering from a more severe pain, as a result of which he has to go to bed or feels weak all over, is placed in the category of persons who are ill but whose lives are not in danger, and he may take medication. (See Chapter 33, paragraph 4.)
- 2) This could occur in the case of a severe headache. (See paragraphs 6 and 16 below.)

4. a. Although, as stated in the preceding paragraph, a person who is suffering merely from a slight pain is forbidden to take any medication, he is permitted to eat food which healthy people eat and which is likely to cure him. b. Consequently,
 - 1) someone who has a sore throat may
 - a) eat honey,
 - b) drink a solution of milk and honey,
 - c) suck ordinary candies (sweets) (but not medicated lozenges),
 - d) eat lemon,
 - e) squeeze lemon onto sugar* and eat that, or even
 - f) suck a lemon;
 - 2) someone who is hoarse may eat a raw egg;
 - 3) someone who is suffering from heartburn
 - a) may eat food which is likely to have a soothing effect, such as butter, milk or an egg, but
 - b) should not take bicarbonate of soda, although,
 - c) in case of pressing need, such a person may rely on the view of those authorities who permit one to drink bicarbonate of soda, provided it was prepared before Shabbath. (It is advisable to cover it until use, to prevent it from losing its efficacy.)

5. a. Furthermore, the prohibition set out in paragraph 3 above relates only to the taking of medication in the normal manner. b. One is, accordingly, allowed to drink water, or some other liquid, containing medicine in the form of drops or dissolved tablets, as long as
 - 1) the drops or tablets are mixed or dissolved in the water or other liquid before the beginning of Shabbath,
 - 2) it is not usual to take these drops or tablets in this form and
 - 3) other people cannot tell that one is drinking the mixture for medicinal reasons.
- c. It is not permitted to mix or dissolve the drops or tablets in the liquid on Shabbath itself.
- d. If it is usual to take medicinal drops on an ordinary weekday by mixing them in water, one is not allowed to drink such a mixture on Shabbath, even if one prepared it before Shabbath commenced.

6. a. A person who has a headache, but

- 1) summons up his strength and walks about like a healthy individual and
 - 2) does not have what for him is an above-normal temperature, may not take any medication.
- b. If, however,
- 1) he feels that he cannot stand on his feet, or
 - 2) he has what for him is an above-normal temperature, he is treated as a person who is ill but whose life is not in danger, and he may take medication, as explained in Chapter 33, paragraph 4.
- c. See also paragraph 16 below.
7. a. 1) Somebody who has a slight toothache should not take a pill to assuage the pain.
- 2) What he may do is have a strong drink, of a kind which healthy people are accustomed to drink, such as brandy or whisky, but he should take care to swallow it straight down and not
 - a) rinse his mouth out with it and then spit it out, nor even
 - b) retain it in his mouth for longer than usual before swallowing.
- b. Somebody who has such a violent toothache that he feels weak all over
- 1) may take medication to assuage the pain and,
 - 2) in case of need, may ask a non-Jew to extract the tooth.
- c. Whenever there is any fear of danger to life, for example due to the presence of a large amount of pus, a doctor should be consulted immediately as to the proper course of action to be adopted.
8. a. A person who is suffering from a slight pain in the eye should not receive any medical treatment. b. In the case of a more severe pain in the eye, or if the eye is inflamed, one is permitted
- 1) to put drops in the eye,
 - 2) to apply ointment to the eye (directly out of the tube or by means of a stick) and
 - 3) to clean the eye with borax, while complying with the following directions:
 - a) The boracic crystals may be dissolved in boiled water, even if it is still hot, but
 - b) it is preferable to avoid pouring water from a keli rishon onto the crystals and
 - c) one should instead put the crystals into water which is already in a keli sheini.
 - d) One should not apply the boracic solution with absorbent cotton (cotton wool), because of the prohibition against squeezing the liquid out, even if one holds the absorbent cotton with tweezers, and not in one's fingers.
 - e) One may bathe the eye with the assistance of an eyecup.
 - f) There is also room for permitting the end of a cloth (provided it is absolutely clean) to be soaked in a boracic solution and applied to the eye, but it is forbidden to squeeze out the cloth.
- c. On the subject of prolonged treatment of the eyes, see paragraph 17 below.
- d. Serious eye ailments can endanger life, and the considerations set out in Chapter 32 apply.
9. a. The insertion of absorbent cotton into an aching ear is not considered to be a medical treatment and is, accordingly, permitted (subject to what is stated below), even if the pain is only slight.
- b. One may not roll up the cotton into a ball on Shabbath and insert it into the ear, but there is nothing wrong with pressing an unshaped piece of cotton into the ear.
- c. The halachic principles applicable in the treatment of an earache correspond, as far as is relevant, to those mentioned in paragraph 8 above.
- d. One is allowed to go out into reshuth ha-rabbim with absorbent cotton in an aching ear.
- e. 1) Whenever there is any fear of danger to life, the doctor may examine the ear even with an electrically operated instrument. 2) Where possible, the instrument should be switched on before Shabbath and left on.
- 3) If one is unable, or has forgotten, to switch it on before Shabbath,
 - a) one may do so on Shabbath, in order to examine a patient whose life is, or may be, in danger, but,
 - b) where possible, one should then switch it on in a manner which differs from that which one would adopt on another day of the week.
 - 4) A properly qualified halachic authority should be consulted as to the special considerations relevant in the case of battery-operated instruments.
10. a. 1) Someone who is suffering from a mere cold or cough is not allowed to receive any remedial treatment.
- 2) The prohibition extends also to treatment which provides only temporary relief, for instance
- a) the application of nasal drops,
 - b) the breathing in of vapors (where one can tell that it is being done for remedial purposes), or
 - c) the use of an inhaler.
- b. If, however, the cough or cold is so severe that the patient feels weak all over, or is forced to lie down, he may receive treatment, whether it affords temporary relief, or has a more lasting effect. (See Chapter 33, paragraph 4.)

11. a. 1) A person who is suffering from an ordinary stomachache may (after consultation with a doctor) apply to his stomach
 - a) a receptacle which previously contained hot water and is still hot, or
 - b) a dry towel which has been warmed up (even on Shabbath) in front of the fire.
 2) He is not allowed
 - a) to alleviate the pain by the use of a hot-water bottle which has hot water inside it (except in the circumstances described below),
 - b) to take castor oil, Epsom salts or some other laxative,
 - c) to take charcoal tablets, or
 - d) to be given an enema of soapy water or of water containing some medicinal substance.
 3) a) Despite the above, a person who is accustomed to warming his bed with a hot-water bottle even when he is well may also use it when he has a stomachache.
 - b) He may not only place it in his bed, but even on his stomach, since it is not generally apparent that his intention is the alleviation of pain.
 - c) What is more, in a place where people are accustomed to using a hot-water bottle when they are well, a person who himself does not normally use a hot-water bottle may use it too, even when he is ill.
 - b. A person who is suffering from a more severe stomachache, as a result of which he is forced to lie down or feels weak all over, may do any of the things mentioned in a above.
 - c. If someone has very severe stomach pains, giving rise to fears that he may be dangerously ill, one may violate Shabbath for him, as set out in Chapter 32, for example, in order to call a doctor or take the patient to the hospital. (See Chapter 32, paragraph 1 lc.)
 - d. For the use of an electric cushion or blanket see Chapter 38, paragraph 7.
 - e. For the heating of water for a hot-water bottle on Yom Tov, see Chapter 33, paragraph 26.
12. a. 1) Somebody suffering from a slight skin irritation (for instance on the hands or feet) may smear oil on his skin, but not ointment.
 - 2) However, if the skin is peeling because of the irritation,
 - a) one is not allowed to rub even oil into the skin, but
 - b) one may pour oil onto a part of the body which is not peeling, so that the oil should run from there onto that part of the body which is peeling. b. 1) Somebody who sweats excessively may sprinkle ordinary talcum powder (that is to say, without formalin or any other therapeutic additive) on those parts of his body which exude the perspiration.
 - 2) This is because the talc operates to absorb the perspiration and not to cure it.
 13. a. If one is suffering from dry or cracked lips, one should neither
 - 1) smear them with lipstick or any other material, nor
 - 2) oil them.
 - b. The same applies in the case of dry or chapped hands.
14. A person suffering from rheumatism is not permitted to bathe in a therapeutic hot spring on Shabbath or Yom Tov.*
 15. One may wear copper necklaces and bracelets (which are reputed to be effective in relieving rheumatic pains) on Shabbath and may go out into reshuth ha-rabbim wearing them, even in a place where there is no eiruv.
 16. a. As explained in paragraph 3 above, a person who is suffering merely from a slight pain is forbidden to take any medication.
 - b. If, however, there is a fear that failure to take medication will lead to an aggravation of the pain and to the classification of the sufferer as a person who is ill, although not in danger of his life, he is allowed to take medication to avoid this happening.
 - c. An example would be the case of a person who is suffering from a headache and has a tendency to migraine. (See Chapter 33, paragraph lc.)
 17. a. In a case where someone is ordered by the doctor to take medication for several consecutive days, Shabbath included, there are authorities who take a lenient approach and permit the taking of the medicine on Shabbath too (even if failure to do so would not lead to the situation referred to in the previous paragraph). b. A person who has been ill (even though not dangerously so) may continue taking medication after he has recovered, to avoid having a relapse.
 18. a. Except as mentioned below, one may not take any immunizing preparation on Shabbath as a protection against pains or a minor ailment. b. Some authorities take a more lenient view when the preparation has to be taken for several consecutive days, Shabbath included.
 - c. All authorities agree that one may take the preparation if there is a risk that failure to take it may result in actual illness, even without danger to life.
 19. a. A woman who has to take medication for several consecutive days in order to enable her to become pregnant need not interrupt her prescribed course on Shabbath. b. The same applies when a woman has to take contraceptive drugs for several consecutive days. (The use of such drugs is generally forbidden but may be sanctioned in

specific cases by a duly qualified rabbi, after considering all of the circumstances which the Halacha regards as relevant.)

20. a. 1) One should not take vitamins or fish oil (such as cod-liver oil) on Shabbath, unless one is ill (even if not dangerously so).
 2) This is the case even when one is used to taking them daily. b. 1) However, there are authorities who adopt a lenient view and permit the taking of vitamins on Shabbath, in countries where they are commonly taken at every meal.
 2) Nevertheless, other authorities adopt a stricter approach and forbid the taking of vitamins, except when they are taken as a substitute for a particular food.
 - c. 1) Regarding pregnant women see Chapter 36, paragraph 1.
 2) Regarding children see Chapter 37, paragraph 4.
 21. a. One is not allowed to treat a person for drunkenness by giving him an infusion.
 b. Nor may he take an emetic to make him throw up the liquor he has consumed.
 c. What he may do is drink strong, black coffee (without sugar). (Regarding the preparation of the coffee see Chapter 1, paragraphs 49 and 55.)
 d. He may also insert his finger into his throat to induce vomiting.
 22. a. One may not do strenuous physical exercises on Shabbath.
 b. Nor may one engage in muscle-building exercises with the aid of spring-fitted, physical-training apparatus.
 c. One may do simple exercises with one's hand, even if one's purpose in so doing is to relieve or alleviate pains.
 23. a. It is not permitted to engage in physiotherapy or in occupational therapy on Shabbath. b. For someone who comes within the category of persons who are ill but whose lives are not in danger, it may be allowed, depending on the prohibitions involved in the particular kind of treatment. (See Chapter 33, paragraph 2.)
 24. a. Inflatable, rubber cushions may be blown up on Shabbath. b. One may even blow them up with a special pump designed for the purpose.
 c. Nonetheless, one should not blow them up if they have never been used before.
 25. a. Taking snuff is permissible, even if one's reasons for doing so are medicinal. b. One may likewise chew tobacco.
 26. With regard to carrying a cane (walking-stick) in a place where there is no eiruv, see Chapter 18, paragraph 13.
 27. a. Whether or not an invalid who is unable to walk by his own unaided efforts may be transported in a wheel-chair depends on the type of place through which he has to be taken.
 - 1) In a place where there is an eiruv,
 - a) it is permissible to wheel the invalid about in his chair, and,
 - b) of course, the invalid too may wheel himself about, but
 - c) one must on no account activate any motor by which the chair is propelled.
 - 2) In a place where there is no eiruv, but which is not actually reshuth ha-rabbim (as defined in Chapter 17, paragraph 3), the invalid may travel in the wheelchair on Shabbath only to the synagogue, or for the purpose of another mitzva, and then only if
 - a) the chair is pushed by a non-Jew or
 - b) the invalid turns the wheels himself.
 - 3) In a place which fits the definition of a reshuth ha-rabbim (set out in Chapter 17, paragraph 3), the invalid may travel in the wheelchair only for a mitzva (as above), and then only if
 - a) the invalid is capable of turning the wheels by himself and
 - b) the chair is in fact propelled jointly by a non-Jew pushing from behind and the Jew in the chair turning the wheels at the same time. b. A Jew should not push a wheelchair on Shabbath in a place where there is no eiruv and carrying articles about is forbidden, even if the place is not actually a reshuth ha-rabbim.
 - c. Whenever it is permitted for a non-Jew or the invalid himself to propel a wheelchair through a place where there is no eiruv and carrying articles about is forbidden,
 - 1) everything which is not necessary to enable the invalid to sit in the chair should be removed from it, and
 - 2) the invalid should not keep anything in his pockets, but
 - 3) the cushion on which the invalid sits is treated as if it were an article of clothing which he is wearing, and may be wheeled about with him.
 - d. On Yom Toy, one may push the invalid in his wheelchair even in a place where there is no eiruv, and even in an actual reshuth ha-rabbim.
28. a. 1) A person who is hard of hearing may use an electric hearing aid on Shabbath, on condition that it was switched on before Shabbath.
 2) The volume may be adjusted on Shabbath, provided that
 - a) increasing the current does not make a wire glow red and
 - b) decreasing it does not cause the red glow of a wire to fade away.

- 3) It is recommended that a person wishing to use a hearing aid should consult an expert before Shabbath to ascertain the facts as to his particular device. b. 1) a) One may not go out in a place where there is no eiruv wearing a hearing aid if part of it (such as the battery) is in one's pocket.
b) The part in one's pocket is not being worn, and one is consequently regarded as carrying it in the normal way.
- 2) Some authorities permit one to go out in a place where there is no eiruv wearing a hearing aid which is entirely contained in the frame of a pair of glasses (spectacles), whereas others forbid it.
29. a. A person who wears a dental brace for straightening his teeth may put it in on Shabbath. b. He may also go out into reshuth ha-rabbim wearing it.
30. a. A person who wears an orthopedic brace for the correction of a deformity may put it on on Shabbath. b. He may also go out into reshuth ha-rabbim wearing it.
c. The brace may be fastened on by means of "velcro" strips (special strips of material which have tiny "teeth" that cling tightly to each other when brought into contact).
31. a. One may not take medicines on Shabbath to prevent oneself from falling asleep. b. On the subject of sleeping pills see Chapter 33, paragraph 16.